

○ از موسیقی تا سکوت
 ○ به کوشش محمدجواد کسائی و مقدمه‌ی بیژن ترقی
 ○ نشر نی، ۱۳۸۱

استاد حسن کسائی، از طلیعه داران موسیقی معاصر ایران، به حق با ابداع شیوه‌ای خاص در نواختن نی، تحولی مبتکرانه در اجرای این ساز به وجود آورده و توانست روح تازه‌ای بر تن موسیقی کشورمان بدمد. شاید اکثر استادان موسیقی ایران، معترف به این امر

باشند که کسائی به حق در اعتلا و وسعت اجرایی نی، نقشی عمده و ابتکاری داشته است. و به درستی نیز یاد و نام این هنرمندان امری است ناگزیر و باز هم به درستی ترقی معتقد است که گناه بزرگی است بر دوش بانیان فرهنگ هر کشور که نام‌آوران و خدمتگزاران سرزمین خود را از خاطر ببرند و آفرینش‌های خلاقانه‌ی آنها را نادیده انگارند.

نایب اسدالله معروف‌ترین و ماهرترین استاد نی در اواخر عصر قاجار و شادروان مهدی نوبی اصفهانی از دست پروردگان او و استاد حسن کسائی نیز دست پرورده مهدی نوبی است. لطافت و ظرافت نی نایب اسدالله را امروزه در نوازندگی استاد ارجمند آقای حسن کسائی با ابداعات و ابتکارات ویژه خود می‌شنویم. جملاتی که وی در نوازندگی به کار می‌گیرد از جهت مبادی آهنگسازی، قابل توجه است.

از ویژگی‌های بارز نوازندگی کسائی می‌توان به این موارد اشاره کرد: احراز تن شفاف و مطلوب در محدوده‌ی بم و زیر این ساز، دقت در اجرای صحیح هر صدا که مستلزم درک درست ذهنی و گوش حساس و تسلط کافی بر اعصاب و اندام‌های بدن، به ویژه دست‌ها و انگشت‌ها می‌باشد، همچنین استفاده از سکوت در فواصل مطلوب و مناسب جمله‌های کوتاه و بلند اجرایی است. چه بسا که یک سکوت مناسب با طول زمان مطلوب پس از یک پرپود موسیقایی، بیش از به هم پیوسته زدن آنها مؤثر و جاذب باشد. او از نظر محتوای ملودیک اجرایی، دارای سلیقه و حسن ابتکار خاصی است، و در اجرا از گوشه‌هایی استفاده می‌کند که ارزش و محتوای اجرایی و استحسانی دارد و از فشرده کردن گوشه‌های زیاد و گاه بی‌محتوا که برخی نوازندگان به قصد تظاهر به «کثرت گوشه دانی» اجرا می‌کنند، بیزار است. بر اثر ممارست در نوازندگی نی، حوزه‌ی اجرایی این ساز را در اجرای گوشه‌های دستگاه‌های موسیقی ایرانی وسعت داده و بر اثر پشتکار ایشان، بسیاری از گوشه‌هایی که در گذشته با نی اجرا نمی‌شد، اکنون با این ساز قابلیت اجرا یافته است.

وی با کمال احاطه‌ای که بر ردیف‌های موسیقی دارد، به هیچ وجه در چارچوب ردیف محصور، مقید و محدود نبوده، بلکه ردیف را ابزاری می‌داند برای خلق نغمات ملکوتی که روح خاکیان را به افلاک پرواز می‌دهد. همچنین علاوه بر نوازندگی نی، از سه تار و چیرگی خاصی در سه تار نوازی نیز بهره برده است. رهنمودهای وی برای

سازندگان سه تار همواره مؤثر بوده است. در سبک و رویه او در نواختن سه تار می‌توان به مواردی اشاره کرد: شناخت عمیق از ساختمان سه تار و تنظیم دقیق آن، استفاده از سه تارهای بم

خوان، کوک کردن ساز با دقت و سرعت، استفاده از ناخن زاویه‌دار، استفاده از سه انگشت در انگشت‌گذاری دست چپ، قدرت و صلابت مضراب، چپ و راست‌های صحیح، تفکیک نوازی، تک سیم نوازی، تنوع در نوازندگی، به کار بردن سکوت‌های مناسب، ابداع پیش درآمد و چهارمضراب و رنگ، ابداع پایه‌های متنوع برای پیش درآمد و چهارمضراب، تبدیل و تلفیق ضرب‌های مختلف، گنجاندن شعر در بخش‌های آوازی، جواب آواز، انسجام در نواختن یک قطعه، ابداع کوک‌های متنوع و جدید برای سه تار، داشتن دو شخصیت متمایز در نوازندگی نی و سه تار، آوای دوست، ارج نهادن به سبک‌های مختلف در نوازندگی، آموختن در تمام مراحل و...

وی سال‌هاست که بر اثر ناروایی‌ها، صحنه موسیقی را ترک و سکوت اختیار کرده است، اما همچنان ساخته‌ها و نواخته‌های او در موسیقی ملی ایران تأثیرگذار است. کتاب حاضر بیان‌کننده‌ی شمه‌ای از وجود هنری استاد کسائی است.

اثر حاضر تحت این عناوین منتشر شده است:

- استاد حسن کسائی نامی جاویدان... / علی تجویدی
- آن فرهنگ موسیقایی / ساسان سینتا
- برقله‌ی پرافتخار موسیقی / حسین عمومی
- بشنو این نی چون حکایت می‌کند / مصطفی کاویانی
- کسائی و سه تار / محمدجواد کسائی
- نگاهی به زندگی هنری استاد کسائی / محمدعلی موسوی

فریدنی

- گفت‌وگوی (۱)

سخن آشنا / مجتبی نیازی

- شعر

- گفت‌وگوی (۲)

سخن آشنا / علی کریم‌زاده

- خاطره

- گفت‌وگوی رادیویی

سلامی چوبوی خوش آشنایی / بهمن بوستان

- یادداشت‌های پراکنده به قلم استاد حسن کسائی

- داستان

آهنگ گمشده / محمدعلی دادور «فرهاد»

استاد حسن کسائی از دیدگاه فرهیختگان